

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัย เรื่องการศึกษาความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ครอบคลุมสาระดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยศึกษา 4 ด้าน คือ

1. จำนวนบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน หน่วยงานต้องการมากน้อยเพียงใด
2. ลักษณะงานที่หน่วยงานต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนปฏิบัติงาน
3. ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่หน่วยงานต้องการ
4. ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research)

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารองค์การเอกชน

และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อศึกษาความต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 128 คน ได้แก่

1.1.1 ผู้บริหารหน่วยงานของรัฐ เลือกจากหน่วยงานที่มีขอบข่ายงานเกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 30 คน (จำนวน 30 หน่วยงาน)

1.1.2 ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 13 มหาวิทยาลัย ได้แก่

1.1.2.1 ผู้บริหารคณะวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 31 คน (จำนวน 31 คณะวิชา)

1.1.2.2 ผู้บริหารหน่วยงานเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม วิทยาลัยชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 7 คน (จำนวน 7 หน่วยงาน)

1.1.3 ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ เลือกรัฐวิสาหกิจที่มีขอบข่ายงานเกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 30 คน (จำนวน 30 หน่วยงาน)

1.1.4 ผู้บริหารองค์การเอกชน เลือกจากองค์การเอกชนที่มีขอบข่ายงานเกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 30 คน (จำนวน 30 หน่วยงาน)

1.2 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 34 คน เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่

1.2.1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 17 คน ซึ่งเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

1.2.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมาจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์การเอกชน จำนวน 17 คน

ผลการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า ได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 34 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความต้องการบุคลากรระดับ-

ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน มีจำนวน 78 คน (จำนวน 78
หน่วยงาน) ดังนี้

- ผู้บริหารหน่วยงานของรัฐ จำนวน 23 คน (จำนวน 23
หน่วยงาน)
 - ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน
23 คน (จำนวน 23 คณะวิชา, หน่วยงาน) ได้แก่ ผู้บริหารคณะวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
จำนวน 18 คน (จำนวน 18 คณะวิชา) ผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาต่อเนื่อง การให้
บริการทางวิชาการแก่สังคม วิทยาลัยชุมชน จำนวน 5 คน (จำนวน 5 หน่วยงาน)
 - ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ จำนวน 14 คน (จำนวน 14 หน่วยงาน)
 - ผู้บริหารจากองค์การเอกชน จำนวน 18 คน (จำนวน 18
หน่วยงาน)
- รวมทั้งหมด 112 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด

แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มี 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูล
ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ลักษณะงาน ความรู้และทักษะ
ของบุคลากร ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ตอนที่ 3 ความคิดเห็น
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวัตถุประสงค์แนวทางผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
การศึกษาอกระบบโรงเรียน และความคิดเห็น ข้อเสนอแนะทั่วไป

แบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารสถาบัน
อุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารองค์การเอกชน มี
3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความต้องการบุคลากร
ประกอบด้วย ขอบข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษาอกระบบโรงเรียน จำนวน
บุคลากร ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ที่หน่วยงานต้องการ
ลักษณะงาน ความรู้ และทักษะ ตอนที่ 3 ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ คิดเป็นค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิในเขต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวนต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิในเขต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ลักษณะงาน ความรู้ และทักษะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แนวทางผลิต ผู้สำเร็จการศึกษา และความรู้ความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษา ระดับคุณวุฒิในเขต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ คิดเป็นค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย
3. ข้อมูลที่เป็นข้อคำถามปลายเปิด และเติมข้อความ วิเคราะห์โดยจัดเป็นกลุ่มแล้วสรุปรวมเสนอในรูปสรุปบรรยาย หรือเสนอในรูปตารางสรุปบรรยาย
4. การวิเคราะห์ทางสถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

เมื่อได้รวบรวมผลของการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ปรากฏผลวิจัย สรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารหน่วยงานของรัฐ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 23 คน มีวุฒิระดับปริญญาโท มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 47.84 รองลงมาคือ วุฒิปริญญาตรี จำนวน 6 คน ปริญญาเอก จำนวน 6 คน มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 26.08 โดยบุคคลเหล่านี้มีตำแหน่งเป็นอธิบดี เลขาธิการ อธิการบดี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 65.22 รองลงมาคือ เป็นผู้อำนวยการ จำนวน 5 คน คิด

เป็นร้อยละ 21.73 และรองอธิบดี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.35 และปรากฏว่าบุคคลเหล่านี้มีประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 20 ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 95.65 โดยมี จำนวน 1 คน ร้อยละ 4.35 ที่มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 10-14 ปี

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย คณะวิชาที่เกี่ยวข้อง และผู้บริหารหน่วยงานเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง การให้บริการทางวิชาการ แก่สังคม วิทยาลัยชุมชน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 23 คน มีวุฒิระดับปริญญาเอก จำนวน 11 คน และระดับปริญญาโท จำนวน 11 คน ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.83 รองลงมาคือ วุฒิปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.34 โดยบุคคลเหล่านี้มีตำแหน่งเป็นคณบดีมีจำนวนมากที่สุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 60.87 รองลงมาเป็นผู้อำนวยการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 21.74 ปรากฏว่าบุคคลเหล่านี้มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 78.26

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน มีวุฒิระดับปริญญาโท จำนวนมากที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมาคือวุฒิระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 และวุฒิระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 โดยบุคคลเหล่านี้ มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารได้รับมอบหมายตามสายงาน ได้แก่ หัวหน้ากองกลาง หัวหน้าวางแผน หัวหน้างาน หัวหน้าแผนระบบข้อมูล หัวหน้ากลุ่มสำนักพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่บริหาร จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมาเป็นผู้ว่าการ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ผู้อำนวยการ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 21.43 เลขานุการ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 ตามลำดับ ปรากฏว่าบุคคลเหล่านี้มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28 รองลงมา มีประสบการณ์ระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 3 คน คิด

เป็นร้อยละ 21.43 และระหว่าง 10-14 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ตามลำดับ

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารหน่วยงานองค์การเอกชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 คน มีวุฒิระดับปริญญาโท มากที่สุด จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือวุฒิปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 5.55 โดยบุคคลเหล่านี้มีตำแหน่งเป็นเลขาธิการ กรรมการเลขาธิการ ประธานนายกสมาคม จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 รองลงมาคือผู้อำนวยการ ผู้จัดการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78 และผู้บริหารได้รับมอบหมายตามสายงาน ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าการเจ้าหน้าที่ หัวหน้าฝ่ายสำนักงาน เจ้าหน้าที่อาวุโสวางแผน เจ้าหน้าที่บริหาร จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78 ปรากฏว่าบุคคลเหล่านี้ มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 15-19 ปี มากที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 38.89 รองลงมา มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 33.34 มีประสบการณ์ระหว่าง 5-9 ปี จำนวน 1 คน และต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5.55 ตามลำดับ

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 17 คน ที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเอกมากที่สุด จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 88.24 รองลงมาคือระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76 โดยบุคคลเหล่านี้มีตำแหน่งทางวิชาการ เป็นอาจารย์ จำนวน 1 คน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 7 คน รองศาสตราจารย์ จำนวน 7 คน ศาสตราจารย์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88, 41.18 และ 11.76 ตามลำดับ ทั้งนี้สาขาวิชาเอกสำเร็จการศึกษามากที่สุด คือ สาขาวิชาเอกการศึกษานอกระบบ การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชุมชน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 64.72 รองลงมาคือ สาขาวิชาเอกบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76 สาขาอื่น ๆ จำนวนสาขาละ 1 คน คือ วิชาการส่งเสริม สาขาวิจัย การศึกษา สาขาเทคโนโลยีและการออกแบบการสอน ทั้งนี้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบัน

อุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีประสบการณ์หรือบทบาทการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 88.24 และจัดอยู่ในกลุ่มนักวิชาการจำนวน 2 คน
คิดเป็นร้อยละ 11.76

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานจำนวน
17 คน ที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นผู้จบระดับปริญญาเอกมากที่สุด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ
64.72 รองลงมาจบระดับปริญญาโท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 29.40 และจบปริญญาตรี
จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 โดยบุคคลเหล่านี้มีตำแหน่งหน้าที่ บทบาทเป็นผู้บริหาร
ระดับผู้อำนวยการ ผู้ตรวจราชการกระทรวง รองปลัดกระทรวง รองปลัดทบวง จำนวน 6 คน
คิดเป็นร้อยละ 35.30 รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าแผนก หัวหน้าโครงการ
ผู้จัดการ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 35.30 ข้าราชการบำนาญ ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ
ของหน่วยงาน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 29.40 ตามลำดับ ทั้งนี้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจาก
หน่วยงานมีประสบการณ์หรือบทบาทเกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 17 คน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการบุคลากรระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน พบว่า

1. จำนวนบุคลากร ระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
มีหน่วยงานจำนวน 78 หน่วยงาน มีแนวโน้ม ต้องการบุคลากรระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษานอกระบบโรงเรียน ช่วงระยะปี พ.ศ. 2535-2539 รวมทั้งสิ้น จำนวน 319 คน

แนวโน้มต้องการจำนวนบุคลากรระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน จำแนกตามประเภทหน่วยงานได้ ดังนี้

1.1 หน่วยงานของรัฐ ประกอบด้วย กรม กองต่าง ๆ จำนวน 23
หน่วยงาน มีแนวโน้มต้องการบุคลากรระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน จำนวน 126 คน

1.2 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 18
คณะวิชา ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ-

สังคมศาสตร์ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ หน่วยงานเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และวิทยาลัยชุมชน จำนวน 5 หน่วยงาน มีแนวโน้มต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน จำนวน 89 คน

1.3 หน่วยงานองค์การเอกชน จำนวน 18 องค์กร มีแนวโน้มต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน จำนวน 54 คน

1.4 หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 14 หน่วยงาน มีแนวโน้มต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน จำนวน 50 คน

ดังนั้น จึงพบว่าหน่วยงานของรัฐมีแนวโน้มต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาคือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย หน่วยงานองค์การเอกชน และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ

แนวโน้มต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ช่วงระยะปี พ.ศ. 2535-2539 พบว่า หน่วยงานต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียนไปปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านวิจัยและประเมินผลต้องการจำนวน 65 คน
2. ด้านพัฒนาบุคคล การฝึกอบรม การสัมมนาต้องการจำนวน 64 คน
3. ด้านบริหารและการวางแผน ต้องการจำนวน 41 คน
4. ด้านการบริหารโครงการ การประสานงาน รับผิดชอบโครงการ ต้องการจำนวน 39 คน
5. ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน ต้องการจำนวน 36 คน
6. ด้านพัฒนาสังคม ชุมชน สังคมสงเคราะห์ ต้องการ จำนวน 30 คน
7. ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ต้องการจำนวน 26 คน
8. ด้านนิเทศติดตามผล ต้องการจำนวน 17 คน

ซึ่งมีรายละเอียดจำแนกตามหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านวิจัยและประเมินผล จำนวน 65 คน หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือรัฐวิสาหกิจ องค์การเอกชน
2. ด้านพัฒนาบุคคล การฝึกอบรม สัมมนาจำนวน 64 คน หน่วยงานของรัฐ ต้องการมากที่สุด รองลงมาคือองค์การเอกชน และรัฐวิสาหกิจ
3. ด้านบริหารและการวางแผน จำนวน 41 คน หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ รัฐวิสาหกิจ และองค์การเอกชน
4. ด้านบริหารโครงการ การประสานงาน รับผิดชอบโครงการ จำนวน 39 คน หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ รัฐวิสาหกิจ และคณะสังคมศาสตร์ และคณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอนจำนวน 36 คน หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือองค์การเอกชน และคณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
6. ด้านพัฒนาสังคม ชุมชน สังคมสงเคราะห์ จำนวน 30 คน หน่วยงานของรัฐ ต้องการมากที่สุด รองลงมาคือคณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะสังคม-สงเคราะห์ศาสตร์ และองค์การเอกชน
7. ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 26 คน หน่วยงานของรัฐมีความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือองค์การเอกชน
8. ด้านนิเทศติดตามผล จำนวน 17 คน หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์

2. ลักษณะงาน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะงานที่หน่วยงานต้องการให้ผู้สำเร็จ การศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียนปฏิบัติงาน เรียงตามลำดับ ดังนี้

1. วิจัย
2. ฝึกอบรม จัดประชุม สัมมนา
3. วางแผน นโยบาย

4. ประเมินผล
5. พัฒนาบุคคล
6. พัฒนาลักสูตร
7. บริหารโครงการ
8. พัฒนาชุมชน สังคม
9. ประเมินโครงการ
10. เขียนตำรา เอกสารทางวิชาการ
11. รับผิดชอบโครงการ
12. บริหาร
13. ผลิตสื่อ
14. นิเทศงาน
15. เผยแพร่ข่าวสาร
16. ทำการสอน

ลักษณะงานที่หน่วยงานต้องการให้บุคลากรผู้สำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขา
 วิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนปฏิบัติงาน จำแนกตามหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

วิจัยหน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือองค์การเอกชน รัฐวิสาหกิจ
 และคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์

ฝึกอบรม จัดประชุม สัมมนา หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ
 รัฐวิสาหกิจ และองค์การเอกชน

วางแผน นโยบาย หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือองค์การ
 เอกชนและรัฐวิสาหกิจ

ประเมินผล หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือองค์การเอกชน
 และรัฐวิสาหกิจ

พัฒนาบุคคล หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้ปฏิบัติงานใกล้เคียงกัน คือ หน่วยงาน
 ของรัฐ องค์การเอกชน รัฐวิสาหกิจ

พัฒนาหลักสูตร หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ คณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ และองค์การเอกชน

บริหารโครงการ หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาได้แก่รัฐวิสาหกิจ และองค์การเอกชน

พัฒนาชุมชน สังคม หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการใกล้เคียงกัน คือ หน่วยงานของรัฐ และองค์การเอกชน รองลงมาคือ คณะสังคมศาสตร์และคณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประเมินโครงการ หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ องค์การเอกชน เขียนตำรา เอกสารทางวิชาการ หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด ใกล้เคียงกับ คณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ รองลงมา คือ องค์การเอกชน

รับผิดชอบโครงการ หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ องค์การเอกชน

บริหาร หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือรัฐวิสาหกิจ

ผลิตสื่อ หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือองค์การเอกชน

นิเทศงาน หน่วยงานของรัฐต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ คณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์

เผยแพร่ข่าวสาร องค์การเอกชนต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ หน่วยงานของรัฐ ทำการสอน หน่วยงานคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ ต้องการมากที่สุด รองลงมา คือ หน่วยงานของรัฐและคณะสังคมศาสตร์และคณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ความรู้และทักษะ ผลการศึกษาพบว่า ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานต้องการมีดังนี้

3.1 ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานของรัฐต้องการในระดับมากที่สุดได้แก่

ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย และการประเมินผล

ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ
 ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน

3.2 ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิมัธยมศึกษา สาขาวิชา
 การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ต้องการ
 โดยแยกเป็น

3.2.1 คณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ ต้องการระดับ
 มากที่สุด ได้แก่

ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษานอกระบบโรงเรียน
 ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย และการประเมินผล

ระดับมาก ได้แก่

ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน
 ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ

3.2.2 คณะสังคมศาสตร์และคณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องการใน
 ระดับมากทุกด้าน ได้แก่

ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย และการประเมินผล

ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ

ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน

3.2.3 ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิมัธยมศึกษา
 สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง การให้บริการ
 ทางวิชาการแก่สังคม และวิทยาลัยชุมชนต้องการ

ระดับมากที่สุด ได้แก่

ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ

ระดับมาก ได้แก่

ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษานอกระบบโรงเรียน
 ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย และการประเมินผล
 ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน

3.3 ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิปริญญาตรี สาขา
 วิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานรัฐวิสาหกิจต้องการ ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่

ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษานอกระบบโรงเรียน
 ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย และการประเมินผล
 ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ
 ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน

3.4 ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชา
 การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานองค์การเอกชนต้องการ ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่

ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษานอกระบบโรงเรียน
 ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย และการประเมินผล
 ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ
 ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน

3.5 ในภาพรวมโดยเฉลี่ยพบว่า ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา
 ระดับคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมทุกหน่วยงาน สถาบัน องค์การ
 ต้องการ ดังนี้

ระดับมาก ใกล้เคียงกัน ได้แก่

ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษานอกระบบโรงเรียน
 ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย และการประเมินผล

รองลงมาในระดับมาก ได้แก่
 ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ
 ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน

3.6 ความรู้และทักษะของบุคลากรระดับคุณวุฒิพิเศษ สาขาวิชาการ
 ศึกษาจากระบบโรงเรียนที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการนอกเหนือจาก ความรู้และทักษะด้าน
 ศาสตร์การศึกษาจากระบบโรงเรียน ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย การประเมินผล
 ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและ
 การสอนเรียงตามลำดับความต้องการ ดังนี้

ฝึกอบรม จัดประชุม สัมมนา

ประเมินโครงการ

พัฒนาบุคคล

พัฒนาหลักสูตร

พัฒนาชุมชน สังคม

เขียนตำรา

นิเทศงาน

ผลิตสื่อ

เผยแพร่ข่าวสาร

4. การสนับสนุนผลิตบุคลากร ระดับคุณวุฒิพิเศษ สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ โรงเรียน

การสนับสนุนผลิตบุคลากรระดับคุณวุฒิพิเศษ สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ
 โรงเรียนของหน่วยงานต่าง ๆ เรียงตามลำดับได้ดังนี้

4.1 ยินดีอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามที่มหาวิทยาลัยขอความ
 อนุเคราะห์

4.2 สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ไปสอบคัดเลือก

4.3 ยินดีให้ความร่วมมือส่งเจ้าหน้าที่เป็นผู้บรรยายพิเศษ

4.4 ในด้านอื่น ๆ ตามที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุน ได้แก่ รับผิดชอบสอน ฝึกงาน ศึกษาดูงาน ขอเข้าร่วมศึกษาวิชาที่มีประโยชน์ต่องาน ยินดีให้การนิเทศการศึกษา

ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละหน่วยงานดังนี้

ในด้านยินดีอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามที่มหาวิทยาลัยขอความอนุเคราะห์ หน่วยงานของรัฐสนับสนุนมากที่สุด รองลงมาคือองค์การเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย คณะวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในด้านสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ไปสอบคัดเลือกเข้าศึกษา หน่วยงานของรัฐสนับสนุนมากที่สุด รองลงมาคือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย คณะวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในด้านยินดีให้ความร่วมมือส่งเจ้าหน้าที่เป็นผู้บรรยายพิเศษ หน่วยงานของรัฐสนับสนุนมากที่สุด รองลงมาคือองค์การเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย คณะวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

1. ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานเกี่ยวกับลักษณะงานของผู้สำเร็จการศึกษา ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน พบว่า

ลักษณะงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน ควรทำงานลักษณะงานเรียงตามลำดับความถี่ดังนี้

1. ด้านวิจัยและประเมินผล

ด้านการบริหารและการวางแผน

2. ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน

ด้านการพัฒนาบุคลากรฝึกอบรม การสัมมนา

3. ด้านการบริหารโครงการ การประสานงาน รับผิดชอบโครงการ

4. ด้านพัฒนาสังคม ชุมชน สังคมสงเคราะห์

5. ด้านนิเทศติดตามผล
6. ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2. ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความรู้และทักษะของบุคลากรระดับคณาจารย์ สภาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่มที่มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่นเดียวกับความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย การประเมินผล ส่วนความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีความเห็นในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานมีความเห็นในระดับมาก ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีความเห็นในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานมีความเห็นในระดับมาก

3. ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แนวทางผลิตผู้สำเร็จการศึกษาระดับคณาจารย์ สภาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนในด้านความรู้ความสามารถ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยในระดับมากและในระดับมากที่สุด ในด้านคุณธรรมผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่มมีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดทุกข้อ

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ความสามารถ ปฏิบัติงานในหน้าที่ต่าง ๆ ของผู้สำเร็จการศึกษา ระดับคณาจารย์ สภาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่มมีความเห็นด้วยในระดับมาก และในระดับมากที่สุดทุกข้อ

4. ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะทั่วไป ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารหน่วยงาน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. หลักสูตรควรเน้นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการฝึกงาน ศึกษาดูงาน
2. หลักสูตรควรจัดสหสาขาวิชา มีความรู้หลากหลายและยืดหยุ่น
3. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติได้

4. การรับผู้เรียนควรรับจากผู้มีประสบการณ์ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับงานนอกระบบโรงเรียน

5. การเปิดสอนหลักสูตรระดับคุณวุฒิในทิศ สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน เป็นการพัฒนาศูนย์กลางทางการศึกษาอกระบบโรงเรียน เป็นการพัฒนาศาสตร์ทางการศึกษาอกระบบโรงเรียน ยกกระดับการศึกษา มีบุคลากรช่วยพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติ

จากรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยในภาพรวมได้ ดังนี้
การศึกษาความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิในทิศ สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ของหน่วยงานของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย รัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน พบว่า

1. แนวโน้มความต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิในทิศ สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ในช่วงระยะปี พ.ศ. 2535-2539 หน่วยงานต่าง ๆ มีความต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิในทิศ สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน

2. ลักษณะงานของบุคลากร ระดับคุณวุฒิในทิศ สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ที่หน่วยงานต้องการ เรียงตามลำดับดังนี้ ลักษณะงานวิจัย ผูกอบรม จัดประชุม สัมมนา วางแผนนโยบาย ประเมินผล พัฒนาบุคคล พัฒนหลักสูตร บริหารโครงการ พัฒนาชุมชน สังคม ประเมินโครงการ เขียนตำรา เอกสารทางวิชาการ รับผิดชอบโครงการ บริหาร ผลิตสื่อ นิเทศงาน เผยแพร่ข่าวสาร ทำการสอน

3. ความรู้และทักษะ ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิในทิศ สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ที่หน่วยงานต้องการ ดังนี้

3.1 ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษาอกระบบโรงเรียน ความรู้และทักษะด้านสถิติ วิจัย ประเมินผล ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน นิจรรณาในภาพรวมทุกหน่วยงาน พบว่า หน่วยงานต้องการในระดับมากทุกด้าน

3.2 ความรู้และทักษะอื่น ๆ ที่หน่วยงานต้องการมากใน 5 อันดับแรก ได้แก่

ฝึกอบรม จัดประชุม สัมมนา
 ประเมินโครงการ
 พัฒนาบุคคล
 พัฒนาหลักสูตร
 พัฒนาชุมชน สังคม

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง "การศึกษาความต้องการบุคลากรระดับชุมชนในเขต
 สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน" มีประเด็นควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

แนวโน้มความต้องการบุคลากร ระดับชุมชนในเขต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ
 โรงเรียน ช่วงระยะปี พ.ศ. 2535-2539 หน่วยงาน สถาบัน องค์กรต่าง ๆ จำนวน
 78 หน่วยงาน มีแนวโน้มต้องการบุคลากรระดับชุมชนในเขต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ
 โรงเรียน จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า น่าจะมีความเป็นไปได้ ที่หน่วยงานต่าง ๆ
 ต้องการบุคลากรระดับชุมชนในเขต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน โดยหน่วยงาน
 ของรัฐมีความต้องการ จำนวนบุคลากรระดับชุมชนในเขต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน
 มากที่สุด รองลงมาคือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย หน่วยงาน
 องค์กรเอกชน และรัฐวิสาหกิจ

การที่หน่วยงาน สถาบัน องค์กรต่าง ๆ มีความจำเป็นต้องใช้บุคลากรด้านการ
 ศึกษาอกระบบโรงเรียนปฏิบัติงาน เพราะการศึกษาอกระบบโรงเรียนเป็นงานของหน่วยงาน
 ต่าง ๆ หรือมีกิจกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ ใช้รูปแบบกิจกรรมในการดำเนินงาน เช่น ด้านอาชีพ
 การจัดการศึกษาอกระบบโรงเรียน มุ่งส่งเสริมให้ผู้รับบริการเรียนรู้ด้านอาชีพ ผักกักขะ
 ชำนาญการ เพื่อพัฒนาอาชีพ และเพิ่มทักษะใหม่ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่
 ด้านวิชาการ คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละหน่วยงานจัดขึ้น เพื่อให้ผู้รับบริการ
 มีความรู้และทักษะในวิชาการ เช่น การอ่านออกเขียนได้ จนถึงการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

ด้านชีวิต เป็นการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านสังคม เป็นการให้การศึกษาแก่บุคคลในรูปแบบต่าง ๆ สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข ซึ่งกิจกรรมรูปแบบงานการศึกษา นอกกระบบโรงเรียน หน่วยงานต้องใช้บุคลากรผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาในการวางแผนและวิจัย และปฏิบัติการ จึงจะทำให้ทั้งงานการศึกษา นอกกระบบโรงเรียน ดำเนินไปอย่างมีขั้นตอน และบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม งานต่าง ๆ ของหน่วยงาน สถาบัน องค์การ ได้

การที่หน่วยงานของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นแหล่งงานที่มีความต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา นอกกระบบโรงเรียนมากกว่าหน่วยงานอื่น เพราะหน่วยงานของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นองค์กรของรัฐ มีหน้าที่ปฏิบัติการกิจ ด้านงานการศึกษา นอกกระบบโรงเรียน ให้พลเมืองของประเทศให้มีความรู้ ความคิด มีคุณธรรม พละนาถมายี่สมบูรณ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

หน่วยงานของรัฐมีแนวโน้มต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา นอกกระบบโรงเรียน มากกว่าหน่วยงานอื่น เพราะภารกิจของงานการศึกษา นอกกระบบโรงเรียน ได้ขยายงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงมหาดไทย ไปยังหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ที่มีส่วนปฏิบัติงานการศึกษา นอกกระบบโรงเรียนด้วย เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้มีแผนกำหนดเป้าหมายจำนวนผู้เข้ารับบริการการศึกษา นอกกระบบโรงเรียน ไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ไว้แล้ว ดังนี้

1. ประเภทให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข
2. ประเภทให้ความรู้และทักษะวิชาชีพ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน กระทรวงกลาโหม เป็นต้น

ประกอบกับแนวทางการจัดการศึกษา ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ในด้านการบริหารและการจัดการศึกษา กำหนดให้มีการพัฒนาระบบการวางแผน การติดตาม และการประเมินผล เพื่อปรับและประสานการบริหารและการจัดการศึกษาระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ ในการประเมินผล ควรชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ รวมทั้งนำผลการประเมิน มาใช้ให้เกิดผลในการปรับปรุงการจัดการศึกษา จึงมีผลทำให้หน่วยงานของรัฐมีแนวโน้มใช้ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูงไปช่วยปฏิบัติงานในระดับการจัดการศึกษาระดับชาติ

จากขอบข่ายงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้ขยายกว้างขวางไปยังหน่วยงาน ต่าง ๆ ของรัฐ และแนวทางการจัดการศึกษาในด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งกำหนด ให้มีการพัฒนาระบบการวางแผนติดตามและประเมินผล จึงมีผลทำให้หน่วยงานของรัฐมีแนวโน้ม ต้องการใช้บุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปฏิบัติงานภารกิจ ในระดับการวางแผนและประเมินผลในระดับที่สามารถนำผลการประเมินมาใช้ให้เกิดผลในการ ปรับปรุงการจัดการศึกษา ตามที่แผนการศึกษาชาติกำหนดไว้

สำหรับองค์การเอกชนมีแนวโน้มต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการ ศึกษาอกระบบโรงเรียน เพราะงานขององค์การเอกชนเกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบ วิทยาลัยหลายด้าน งานองค์การเอกชนช่วยรัฐพัฒนาประเทศ รัฐมีแผนแผนิกกำลังองค์การ เอกชนกับรัฐในการพัฒนาประเทศ ไว้ในแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา และการสาธารณสุข ในด้านพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม การพัฒนาชนบท การแก้ไขปัญหาลี้ก แสงแวดล้อมและยกระดับคุณภาพชีวิต การแก้ไขปัญหาลี้กสังคม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่เจ็ด พ.ศ. 2535-2539) และในแนวทางการจัดการศึกษาในแผนการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2535 การจัดเครือข่ายการเรียนรู้และบริการการศึกษาเพื่อปวงชน รัฐ มีแนวทางดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนให้้องค์การเอกชน หน่วยงานการศึกษาหน่วยงาน อื่น ๆ ของรัฐ ประสานร่วมมือในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่งความรู้ของชุมชน ด้วยรูปธรรมและวิธีการต่าง ๆ และในด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ในแผนการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ให้้องค์กรเอกชน เป็นผู้แทนในคณะกรรมการการศึกษาระดับ จังหวัด เพื่อวางแผนและจัดการศึกษาของจังหวัด จึงน่าจะเป็นผลทำให้้องค์การเอกชนมีแนว โน้มต้องการบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไปช่วยปฏิบัติ ภารกิจ ในระดับการพัฒนางานของ้องค์การเอกชนในระดับพัฒนาการศึกษาของประเทศ

บุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานต้อง การมากในภาพรวม โดยพิจารณาจากจำนวนบุคลากรที่ต้องการและการจัดลำดับความต้องการ บุคลากร ได้แก่ บุคลากรปฏิบัติงานด้านการวิจัยและประเมินผล ด้านการพัฒนาบุคคล การ ฝึกอบรม การสัมมนา ด้านการบริหารและการวางแผน ส่วนบุคลากรที่ต้องการน้อยที่สุดคือ ด้านการนิเทศติดตามผล ส่วนบุคลากรที่ต้องการใกล้เคียงกัน ได้แก่ ด้านการบริหารโครงการ การประสานงาน รับผิดชอบโครงการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านการพัฒนา สังคม ชุมชน สังคมสงเคราะห์ ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

การที่หน่วยงานต่าง ๆ มีแนวโน้มต้องการบุคลากรปฏิบัติงานด้านการวิจัยและ ประเมินผล ด้านการพัฒนาบุคคล การฝึกอบรม การสัมมนา ด้านการบริหารและการวางแผน มากกว่าด้านอื่น ๆ มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

บุคลากรปฏิบัติงานด้านการวิจัยและประเมินผล หน่วยงานต้องการมาก โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. จำนวนบุคลากรระดับคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน หน่วยงานต้องการให้ปฏิบัติงานด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวนมาก คือ 65 คน
2. ลักษณะงานที่หน่วยงานต้องการให้บุคลากรผู้สำเร็จการศึกษา ระดับคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียนปฏิบัติงาน มีจำนวนความถี่มากที่สุด คือ ลักษณะงานวิจัย และลักษณะงานประเมินผล มีจำนวนความถี่อยู่ในกลุ่มความต้องการมากที่สุด
3. ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย ประเมินผล โดยเฉลี่ยแล้วหน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้บุคลากรระดับคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน มีความรู้และทักษะด้านสถิติการวิจัย ประเมินผล ใกล้เคียงกับความรู้และทักษะศาสตร์การศึกษาในระบบโรงเรียน แสดงว่าหน่วยงานต่าง ๆ เห็นความจำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย ประเมินผล ปฏิบัติงาน

การผลิตบุคลากรเน้นด้านการวิจัย จะสอดคล้องกับหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต เป็นหลักสูตรที่เน้นการวิจัย (ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย พ.ศ. 2534) และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นโยบายและมาตรการระดับอุดมศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 มาตรการเร่งรัดผลิตกำลังคน "สำหรับบัณฑิตศึกษา เน้นการสร้างขีดความสามารถในการวิจัย" และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 "ให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประเภทจำกัดรับ เน้นบทบาทการสร้างมาตรฐานการจัดการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา และการวิจัย"

สำหรับการประเมินผล เป็นสิ่งสำคัญของบุคลากรกลุ่มนี้ เพราะหน่วยงานต้องการควบคู่กับการวิจัย เพราะผลจากการวิจัยพบว่า ลักษณะงานของบุคลากรระดับคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน พบว่า มีความต้องการให้ปฏิบัติงาน ลักษณะงานประเมินผล อยู่ในกลุ่มความถี่สูง (จำนวน 40) ซึ่งสอดคล้องกับ "การจัดและบริหารงาน การศึกษาในระบบโรงเรียน ยังขาดบุคลากรผู้ประเมินอยู่มาก" (สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ, 2535) ดังนั้น สถาบันผลิตบุคลากร ระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงต้องจัดความรู้และทักษะด้านการประเมินผลแผน นโยบาย และประเมินโครงการควบคู่กับความรู้และทักษะการวิจัย จึงจะเป็นการสนองความต้องการของหน่วยงานได้ครบถ้วน ตามความต้องการของบุคลากร

บุคลากรปฏิบัติงานด้านการพัฒนาบุคคล การฝึกอบรม การสัมมนา หน่วยงานต้องการมาก โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. จำนวนบุคลากรด้านการพัฒนาบุคคล การฝึกอบรม การสัมมนา หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการจำนวนมาก จำนวน 64 คน

2. ลักษณะงานหน่วยงานต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษา ระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนปฏิบัติงาน ลักษณะงานพัฒนาบุคคล และฝึกอบรม จัดประชุม สัมมนา หน่วยงานต้องการในกลุ่มความถี่สูง

3. ความรู้และทักษะอื่น ๆ หน่วยงานต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษา ระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความรู้และทักษะ การพัฒนาบุคคล และฝึกอบรม จัดประชุม สัมมนา หน่วยงานมีความต้องการมากในกลุ่มความถี่สูง

การที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการบุคลากรปฏิบัติงานด้านการพัฒนาบุคคล การฝึกอบรม การสัมมนา จำนวนมาก การผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ด้านการพัฒนาบุคคล และการฝึกอบรม การสัมมนา เพื่อสนองความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้บุคลากรระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน สามารถนำรูปแบบการให้ความรู้แก่การศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปปฏิบัติงานได้ อุ่นตา นพคุณ (2523) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นรูปแบบที่ใช้กันทุกสถาบัน และใช้ในอัตราสูงกว่ารูปแบบอื่น การสัมมนาทางวิชาการ เป็นรูปแบบที่ใช้กันในทุกสถาบัน แต่มีอัตราต่ำลงมาและมักใช้ในกลุ่มเป้าหมายที่มีการศึกษาสูง และนโยบายมาตรการด้านส่งเสริมการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) มีนโยบายเร่งรัดการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมระยะสั้น เพื่อให้ประชากรวัยแรงงานมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ และมีความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ และในแผน

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เจ็ด พ.ศ. 2535-2539 แนวทางการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพและสิ่งแวดล้อม มีจุดมุ่งหมาย "การจัดระบบการศึกษาและฝึกอบรม
ทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้มีศักยภาพและขีดความสามารถที่เหมาะสมในอันที่
จะปรับตัว ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการพัฒนาประเทศให้ทันเหตุการณ์
มากขึ้น" และกลวิธีของแผนงานบริการทางวิชาการแก่สังคม (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2535) สนับสนุนให้มีกิจกรรมประเภทการอบรมหลักสูตรระยะสั้น การสัมมนาทางวิชาการ
ต่าง ๆ ในลักษณะของการศึกษาต่อเนื่อง ตามความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศ

บุคลากรปฏิบัติงานด้านการบริหารและการวางแผน หน่วยงานต้องการมากโดย
พิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. จำนวนบุคลากรด้านการบริหารและการวางแผน หน่วยงานต่าง ๆ
ต้องการ จำนวน 41 คน ซึ่งจำนวนบุคลากรดังกล่าว หน่วยงานต้องการมากรองจากด้าน
การวิจัย และประเมินผล ด้านการพัฒนาศิลปะ การฝึกอบรม การสัมมนา
 2. ลักษณะงานที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้บุคลากรระดับคหบดีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนปฏิบัติงานด้านการวางแผนนโยบาย มีความถี่อยู่ใน
กลุ่มที่มีความต้องการมาก โดยบุคลากรดังกล่าว จะเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการวางแผน นโยบาย
มากกว่าด้านบริหาร
 3. การจัดลำดับความต้องการบุคลากรในภาพรวม ปรากฏว่า หน่วยงาน
ต่าง ๆ จัดลำดับความต้องการบุคลากรปฏิบัติงานด้านการบริหารและการวางแผนไว้ลำดับที่ 1
 4. ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจาก
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงาน เห็นว่าลักษณะงานของผู้สำเร็จ
การศึกษา ระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรปฏิบัติงานด้านการ
บริหารและการวางแผนเท่ากับการปฏิบัติงานด้านการวิจัย และประเมินผล
 5. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่มเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ความรู้
ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา ระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน มีความเห็นตรงกันในระดับมากที่สุด คือ เป็นนักวางแผน
- ดังนั้นการที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการบุคลากรปฏิบัติงานด้านการบริหาร
และการวางแผนมาก แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานต่าง ๆ มีความจำเป็นต้องใช้บุคลากร

ดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยตรงกับการศึกษาวิจัยของ รังสรรค์ สิงห์เลิศ (2529) ในการศึกษาความเป็นไปได้ในการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาประชากร-ศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหิดล ผลการศึกษาวิจัยความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่า "การวางแผนและการบริหารควรเน้นเป็นจุดสำคัญ ในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรระดับปริญญาเอก" และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กองประเมินผลการศึกษา (2535) ได้ประเมินผลการศึกษาของระบบโรงเรียน ตามแนวนโยบาย และมาตรการในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) มีการอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะว่า "สิ่งที่น่าจะทำได้ในระยะนี้คือ การเน้นการปฏิบัติงานด้านการวางแผน การจัดสรร การใช้งบประมาณ การพัฒนาบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนให้มากกว่าการจัดการศึกษาในลักษณะโปรยว่น โดยมุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะของการจัดการศึกษาในลักษณะที่สามารถจะเสริมสิ่งที่ผู้เรียนต้องการและขาดอยู่ เพื่อให้สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประกอบอาชีพได้จริงตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ในแผน"

ลักษณะงานที่หน่วยงานต้องการให้บุคลากร ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาของระบบโรงเรียนปฏิบัติงาน จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะงานที่หน่วยงานต้องการให้บุคลากรผู้สำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาของระบบโรงเรียนปฏิบัติงาน มีความต้องการมากในกลุ่มความถี่สูง ได้แก่ ลักษณะงานวิจัย ฝึกอบรม จัดประชุม สัมมนา วางแผนนโยบาย ประเมินผล พัฒนาบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการบุคลากร ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาของระบบโรงเรียน ตามที่ได้กล่าวอภิปรายรวมไว้เบื้องต้นแล้ว

ความรู้และทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาของระบบโรงเรียน ในภาพรวมหน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาของระบบโรงเรียน มีความรู้และทักษะในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความรู้และทักษะด้านศาสตร์ การศึกษาของระบบโรงเรียน ความรู้และทักษะด้านสถิติการวิจัย การประเมินผล ความรู้และทักษะด้านการบริหารและการจัดการ

ความรู้และทักษะด้านเทคนิคการเรียนและการสอน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความรู้และทักษะที่สำคัญที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากใกล้เคียงกัน คือ ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษาในระบบโรงเรียน กับความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย การประเมินผล จึงวิเคราะห์ได้ว่า

ศาสตร์การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของสังคม (หน่วยงาน สถาบัน องค์กร) ที่ต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน จึงเป็นไปตามปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร "เน้นการพัฒนาข้าราชการและนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูง ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่อย่างมีอิสระ" (เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2533, ทบวงมหาวิทยาลัย) "เมื่อสนองความต้องการกำลังคนระดับสูงในสาขาวิชานั้น ๆ" (แนวทางและวิธีการพิจารณาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2533, ทบวงมหาวิทยาลัย)

ความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย การประเมินผลน่าจะวิเคราะห์ได้ว่าเป็นความรู้และทักษะที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการควบคู่กับองค์ความรู้ศาสตร์การศึกษานอก ระบบโรงเรียน เพื่อใช้ความรู้ด้านสถิติ การวิจัย การประเมินผล ในการปฏิบัติงาน จึงเป็นไปตามเหตุผลของโครงการเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน กล่าวว่า "ศาสตร์ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นศาสตร์ที่ต้องการมีการวิจัยควบคู่กับการปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีความเป็นอยู่ของประชากรที่เปลี่ยนไป" และ "หลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต เป็นหลักสูตรการศึกษาที่ส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการและการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ..." และ "เป็นหลักสูตรที่เน้นการวิจัย" (ระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย พ.ศ. 2534)

ดังนั้นผลการศึกษารายครั้งนี้ จึงสรุปได้ว่า แนวโน้มความต้องการบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่หน่วยงานของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย รัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชนต้องการมากในภาพรวมได้แก่

บุคลากรปฏิบัติงานด้านการวิจัยและประเมินผล

บุคลากรปฏิบัติงานด้านการพัฒนาบุคคล การฝึกอบรม การสัมมนา

บุคลากรปฏิบัติงานด้านการบริหารและการวางแผน

ส่วนบุคลากรระดับคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่หน่วยงานต้องการให้ปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ มีความต้องการจำนวนบุคลากรใกล้เคียงกัน ได้แก่ บุคลากรปฏิบัติงานด้านการบริหารโครงการ การประสานงาน รับผิดชอบโครงการ ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านการพัฒนาสังคม ชุมชน สังคมสงเคราะห์ ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่วนด้านการนิเทศติดตามผล หน่วยงานมีความต้องการน้อยที่สุด

สำหรับบุคลากรด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการจำนวน 36 คน หน่วยงานจัดลำดับความต้องการให้ปฏิบัติงานไว้ลำดับ 5 เมื่อแยกตามลักษณะงานที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้ปฏิบัติงาน ปรากฏว่า ลักษณะงานทำการสอนหน่วยงานต้องการน้อย น่าจะมีเหตุ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 เป็นศาสตร์เฉพาะสาขาของคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ ประการที่ 2 คณะวิชาและสถาบันที่เปิดสอนศาสตร์การศึกษานอกกระบวนโรงเรียน มีจำนวนน้อย จึงทำให้บุคลากรด้านการสอนมีจำนวนน้อยไปด้วย จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาวิจัย พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 6 คณะวิชา ที่เปิดสอนศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกกระบวนโรงเรียน

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้เห็นแนวโน้มความต้องการบุคลากรระดับคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่หน่วยงานต่าง ๆ มีความต้องการให้ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ และเห็นแนวโน้มความต้องการ ความรู้และทักษะ ที่หน่วยงานต้องการให้บุคลากรระดับคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียนใช้ปฏิบัติงาน ซึ่งการผลิตบุคลากรระดับคณาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัย และเตรียมบุคลากรสำหรับงานการศึกษาในระบบโรงเรียนในอนาคต มหาวิทยาลัยมีแนวทางผลิตบัณฑิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมทั้งรักษามาตรฐานวิชาการ เพราะ "มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแกนนำในการบุกเบิกวิชาการขั้นสูง เน้นความจำเป็นของประเทศ ทั้งในส่วนปัจจุบันและอนาคต และความหลากหลาย

หลายที่มีอยู่อย่างครบถ้วน ในสาขาวิชาต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย ผนวกเข้ากับภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อร่วมกันดำเนินการแก้ปัญหาความต้องการขององค์ความรู้และของประเทศชาติ" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535) โดยมหาวิทยาลัยมีแนวทางที่มุ่งปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยให้บัณฑิตมีความรู้และทักษะทางวิชาชีพอย่างดี อันจะสร้างให้บัณฑิตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยิ่งขึ้น" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535)

การศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จากการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ลักษณะงานที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงาน จำนวน 34 คน เห็นว่า บุคลากรระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ควรปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มลักษณะงาน ได้ดังนี้

กลุ่มลักษณะงานลำดับที่ 1

- ด้านการวิจัย และประเมินผล
- ด้านการบริหารและการวางแผน
- ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน
- ด้านการพัฒนาบุคคล การฝึกอบรม การสัมมนา

กลุ่มลักษณะงานลำดับที่ 2

- ด้านการบริหารโครงการ การประสานงาน การรับผิดชอบโครงการ
- ด้านพัฒนาสังคม ชุมชน สังคมสงเคราะห์
- ด้านการนิเทศติดตามผล
- ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ตามความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่มมีความเห็นเกี่ยวกับลักษณะงานของผู้สำเร็จการศึกษา ระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ควรปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ที่มีความถี่สูงในกลุ่มเดียวกัน คือ ด้านวิจัยและประเมินผล ด้านบริหารและการวางแผน ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านพัฒนาบุคคล ฝึกอบรม สัมมนา นั้น ซึ่งปรากฏว่าหน่วยงานต่าง ๆ มีความต้องการบุคลากรปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มี 3 ด้าน คือ ด้านการวิจัย และประเมินผล ด้านบริหารและการวางแผน ด้านพัฒนาบุคคล ฝึกอบรม สัมมนา ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนหน่วยงานต่าง ๆ มีความต้องการจำนวนบุคลากรใกล้เคียงกับด้านการบริหารโครงการ การประสานงาน รับผิดชอบโครงการ ด้านการบริหารและการวางแผน แต่จะเป็นบุคลากรปฏิบัติลักษณะงานพัฒนาหลักสูตร มากกว่าการสอน

ความรู้และทักษะของบุคลากร ระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานมีความเห็นเหมือนกันในระดับมากที่สุด คือ ความรู้และทักษะด้านศาสตร์การศึกษาจากระบบโรงเรียน กับความรู้และทักษะด้านสถิติ การวิจัย การประเมินผล ที่บุคลากรระดับคหบดีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ควรจะมีความรู้และทักษะมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ

ผลการวิจัยความรู้และทักษะในภาพรวมที่หน่วยงานต้องการในระดับมาก ใกล้เคียงกัน คือ ความรู้และทักษะทั้งสองด้านดังกล่าว

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัตถุประสงค์แนวทางผลิตผู้สำเร็จการศึกษา ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในด้านความรู้ความสามารถ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีความเห็นในระดับมากที่สุด ในแนวทางผลิตบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นนักวิชาการ เช่น ผู้นำทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์จรรยาบรรณความก้าวหน้าทางวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ชำนาญการและผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัย ทางการศึกษาอกระบบโรงเรียน เป็นต้น ส่วนในด้านคุณธรรม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีความเห็นในระดับมากที่สุด คือ บุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม

ส่วนความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานมีความเห็นในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ จึงวิเคราะห์ได้ว่า หน่วยงานต่าง ๆ มีบุคลากรปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ อยู่แล้ว เช่น นักวิจัย นักประเมิน นักวางแผน นักพัฒนาบุคคล นักพัฒนาสังคมชุมชน นักบริหารจัดการฝึกอบรม จึงเห็นว่าบุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะเป็นบุคลากรที่ไปช่วยปฏิบัติงานเสริมพัฒนางานของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ดีขึ้นจากเดิม ส่วนในด้านคุณธรรม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานมีความเห็นในระดับมากที่สุด คือ บุคลากรระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรเป็นผู้มีจริยธรรม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรพัฒนาหลักสูตรในลักษณะสหสาขาวิชา เพราะผู้เรียนมาจากหน่วยงานหลากหลาย ความต้องการองค์ความรู้จึงแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความต้องการและการนำไปใช้งาน
2. ผู้เรียนควรรับจากผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงานได้ทันที

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความพร้อมของสถาบันที่จะผลิตบุคลากร ระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่น บุคลากร อาจารย์ผู้สอน หลักสูตร หนังสือ งานวิจัย